

архітектурної доступності приміщень судів для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення [3]. Тобто, даний платіж має справлятися з мотивів необхідності компенсувати витрати суду особою, яка до нього звертається, на розгляд її заяви кваліфікованим суддею із залученням працівників апарату суду, у певному спеціально обладнаному приміщенні, із використанням комп'ютерів, копіювальної техніки, засобів поштового або іншого зв'язку тощо.

Так, проаналізувавши звіти ДСА України, уявляється можливим констатувати, що у 2020 році 39 % зазначених коштів (1215,3 тис. грн.) було розподілено на оплату праці усіх працівників суду, ще 39 % (1222,2 тис. грн.) – на нарахування на оплату праці і лише 22 % - на придбання предметів, матеріалів, обладнання та інвентаря, оплату послуг, відрядження та інші поточні витрати. Отже, кошти спеціального фонду Державного бюджету від сплати судового збору направляються не на вузькоспеціалізовані цілі, а, перш за все, - на оплату праці суддів та інших працівників апарату суду, а чи є це «гарантією якості» судовою системи України?

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 року № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 21.03.2021).
2. Динаміка надходження судового збору за 2015-2020 роки: Таблиця № 11 Звіту про огляд витрат ДБ України у сфері судової влади. URL: https://kzm.rv.court.gov.ua/img/files/file_4632.pdf (дата звернення: 21.03.2021).
3. Про судовий збір: Закон України від 08.07.2011 року № 3674-VI. Дата оновлення: 27.02.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3674-17/conv> (дата звернення: 21.03.2021).

Сушко Я. В., здобувач вищої освіти 5 курс, група ЗМКІРп-201
Науковий керівник – **Толкач А. М.**, ст. викладач
Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

ГЕМОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА В УКРАЇНІ

В сучасних умовах судова гемологічна експертиза являє собою діяльність, що здійснюється в експертних установах відповідними висококваліфікованими фахівцями-гемологами. Їх багатоаспектна діяльність має специфічні характеристики, які стосуються пізнавальної, організаційної та інших сторін практичної діяльності.

Загальними проблемами судової експертизи та експертної діяльності у різні часи цікавилися багато науковців як українських та і зарубіжних: Т.В. Авер'янова, І.А. Арсеньєв, В.Д. Басай, А.І. Вінберг, В.Г. Гончаренко, Г.І. Грамович, А.В. Дулов, С.В. Євдокіменко, О.О. Ейсман, О.М. Зінін, А.В. Іщенко, Н.І. Клименко, М.В. Костицький, Г.М. Соколовський, І.Я. Фрідман, О.Р. Шляхов, М.Г. Щербаковський та інші.

Однак вищезазначені вчені, хоч і займалися та досліджували широкий спектр різних видів судових експертиз, проте, у їх працях не розглядалися проблеми гемологічних досліджень. Експертна практика в останні роки запровадила у межах товарознавчої експертизи дослідження коштовного каміння. Поява значної кількості правопорушень у

сфері незаконного обігу коштовного каміння обумовила появу досліджень з проблем здійснення судової гемологічної експертизи.

Дослідженню судової гемологічної експертизи присвячено мало наукових доробок. Цьому сприяє те, що гемологічна експертиза до нашого часу залишається не достатньо дослідженою теоретично та фактичною відсутністю методики судових гемологічних досліджень.

Основною метою судово-гемологічної експертизи є перевірка дорогоцінного каміння та виявлення його справжності чи навпаки фальшивості. Окрім того, деякі фізичні та юридичні особи звертаються до експертних центрів з метою підтвердження якості, справжності дорогоцінного каміння та діамантів.

З давніх часів при виробництві дорогоцінного каміння часто використовувалися різноманітні імітації, більше того, навіть скло. Сучасні технології дозволяють проводити різноманітні махінації з природними мінералами так, що не те що неозброєним оком неможливо відрізнити справжнє дорогоцінне каміння від підробки, а і деякі спеціалісти можуть цього не зрозуміти без проведення відповідної експертизи.

У сучасних ювелірних виробках, що наявні на ринку даного виду товарів, пропонуються діаманти і близько 350 видів дорогоцінного каміння (смарагди, сапфіри, рубіни та менш вартісні аметисти, топази, гранати тощо) та самоцвітних мінералів. Найчастіше камінь, заявлений як дорогоцінний або напівдорогоцінний, в ювелірному виробі середнього цінового сегменту є облагородженим, синтетичним (близько 70 видів) або імітацією [1].

Відповідно Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень гемологічна експертиза віднесена до основних видів експертиз з 2019 р. [2].

Судово-гемологічна експертиза виконується згідно Технічних умов та регламенту Державного гемологічного центра України [3], міжнародних і традиційних для пострадянських країн правил, відповідно до ст.1 Закону України «Про судову експертизу» [4], а саме – на основі спеціальних знань у галузі гемології з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду.

Нелегальний ринок обігу коштовного каміння щорічно досягає 5 млрд. доларів, а нелегальний ринок махінацій з виробами із коштовного каміння – близько 25 млрд. гривень. Одним із видів посягання на фінансові інтереси держави є незаконні видобуток, виробництво та обіг каміння органічного утворення, дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння [5].

Найбільш розповсюдженим видом кримінального правопорушення в цій сфері залишається саме незаконний видобуток бурштину.

Статистика кримінальних правопорушень, за яких є необхідною проведення гемологічної експертиз з часом збільшується в період з 2016 року по 2019 рік було зареєстровано понад 75 кримінальних проваджень, проте, зовсім не велика їх частка дійшла до суду.

Крім того, сьогодні на ринку ювелірних виробів найбільшу частку займають кримінальні правопорушення, пов'язані із заміною природного каміння на неприродні (синтетичні) та підроблені продукти, а саме:

- реалізація штучного (синтетичного) дорогоцінного каміння, що має хімічний склад, фізичні властивості та структуру натурального [6];

- заміна природного каміння реконструйованим камінням (штучні продукти, які виготовляють шляхом сплавлення, спікання або спресовування з дрібних уламків або порошку природного каміння);

- запровадження в обіг облагородженого каміння: термічна обробка – янтар, аквамарин, сапфір, рубін, цитрин, аметист, турмалін; радіаційна обробка – жовтий сапфір, топаз, турмалін, кунцит; лікування тріщини – смарагд, рубін; промаслювання – смарагд, жадеїт, лазурит; нанесення забарвлюючого покриття – сапфір; обезбарвлення і фарбування – агат, онікс, корал; лазерне свердління – діамант [7];

- використання штучних продуктів, які імітують зовнішній вигляд дорогоцінного, напівдорогоцінного, декоративного каміння, але не мають його хімічного складу, фізичних властивостей та його структури [8].

Значно впливають на криміногенну ситуацію кримінальні правопорушення пов'язані з контрабандою дорогоцінного каміння. За словами експертів контрабанда бурштину за кордон становить сотні тонн, але це тільки за офіційною статистикою. Однак навіть, те дорогоцінне каміння, зокрема, бурштин, який все ж конфіскують на території України, в більшості випадків його доля залишається невідомою.

Таким чином, судово-гемологічна експертиза є новим видом експертної діяльності. Вона є складним дослідженням та потребують від фахівців-експертів спеціальної підготовки та знань, значного практичного досвіду, а також підтвердження кваліфікації судового експерта за відповідними спеціальностями.

Гемологічна експертиза залишається недостатньо розвиненою до наших днів, але є досить актуальною саме в наш час.

Список використаних джерел

1. Андерсон Б. Определение драгоценных камней. М.: Мир камня, 1996. 456 с.
2. Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: Наказ Міністерства юстиції України від 08.10.98 № 53 /5 URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text>
3. Положення про Державний гемологічний центр України: наказ Міністерства фінансів України від 19.07.2004 № 465 (у редакції наказу Міністерства фінансів України від 16.07. 2012 № 837). URL : <https://www.gems.org.ua>.
4. Про судову експертизу: Закон України від 25 лютого 1994 р. № 4038- XII. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua>.
5. Експерти Харківського НДІСЕ встановлюють справжність дорогоцінного каміння. URL : <https://www.facebook.com/InstitutBokarius/posts>
6. Гемологічна (мінералогічна) експертиза культурних цінностей. Инконсалтинг. URL: <https://inconsulting.com.ua/uk/gemologchna-ekspertiza.html>
7. Проблемні камені. Як розпізнати фальшивку. URL: <https://kamnu.com.ua/index.php/faktkamni/1214-pidrobleni-kameni-yak-rozpiznati-falshivku.html>
8. Про ліцензування певних видів господарської діяльності: Закон України від 01.06.2000 № 1775-III-ВР. URL : <http://rada.gov.ua>